

דינור - האיש

לם היועץ המשפטי פנה אל דוד אשתו, עורך-דין אהרן חילנר, ואל חותנו, שישפיע עליה. שבועות שלמים הלך המום. הוא לא רצה להופיע במשפט. בכל נפשו סלד מפני הרגע בו יצטרך לעלות דוכן העדים, לעמוד מול מצלמות הטלביזיה ו"העתונות ולומר: "אני, יחיאל דינור..." לבסוף, נכנע להפצרות.

"אני חושש שאשכר..."

שנים אנשים, אשר ברגע שהם מחלי- טים החלטה גורלית, שהעיקה עליהם ללא הסוגה, חוזרת אליהם שלחנם הנפשית. הפור נפל - ואיתו נפלה מעל שיכמם המועקה של איההכרעה.

לא כן היה עם יחיאל דינור. ההחלטה לא פתרה דבר. היא אפילו לא היתה סוף- פסק לסוגיה: האם יעיד או לא יעיד? השבועיים שעברו היו ליום רביעי שעבר, בו נקבע מתן עדותו, היו סיוס אחד רצוף: הוא לא אכל ולא ישן, כימעט. עולמו שוב לא היה מאוכלס בבני תל-אביב. חיו בו מוולמאנים, פיפלים, קאפוס. הם לא ריחפו כרוחות-רפאים. ממש חיו ומילאו את חללי דירתו.

ארבעה ימים לפני שהגיע מועד העדות, נגפשו עם ימיתו, הסופר י.ד. ברקוביץ. היה שם גם ירחמיאל בריקס, סופר אידי מניו-יורק, אשר גם הוא היה באושיץ. בריקס אמר שהוא רוצה להעיד במשפט באיכמן. יחיאל קפץ על המציאה כטובע על קשההצללה. "אפנה למר האוזנר ואבקש שתחליף אותי", אמר.

ואומנם, עשה נסיון נואש. הוא קישר את הסופר עם ד"ר דבורצקי והלה התקשר עם האוזנר. אך היועץ המשפטי לא היה מוכן לחתור על ק. צטניק.

מחוגי השעון אשר מעל לראשו נחלו קדי- מה, וכל תיקוק קירב אותו אל מול תא הזכויות שבבית-העם. המתיחות הגיעה ליומים לפני הרגע המכריע היועץ הסיט למימדים פני-אנושיים. המתיחות הגוראה התבטאה בתחילתו של שיתוק חלקי, מסביב לפה. הוא עצמו לא חש זאת. אך עינו ה' חדה של פרופסור ארמן הבחינה בתופעה. כרופא מנוסה יכול היה גם לאבחן אותה, כמחילה של תגובה נברולוגית, האופיינית למערכת-העצבים ברגע שמעמידים אותה במתח בלתי- נסבל.

היה זה אות-אזהרה למה שעמד לקרות. ערב הופעתו במשפט גילה באוזני מכרים: "אני חושש שאשכר...". המשפט שאמר האוזנר, כי "העולם מת- כה היום לשמוע מפיו על אושיץ", השלים את המלאכה. נפשו של יחיאל דינור התי- ליטה כי שוב אינה יכולה לעמוד במתח האיכמן. תגובת-הגנה טבעית של מרכז העצ- בים ניתקה את הזרם - ויחיאל דינור נכנס לטראנס עמוק.

"אני רואה אותם..."

שלו השתלטה עליו כליל, והיא אשר הכני- סה מלים בפיו. "כל עוד לא יתעורר ה' עולם, אחרי צליבת עם שלם, למחות את ה' רעה הזאת, כשם שהאנושות התעוררה אחרי צליבת אדם אחד - עלי להמשיך בשם זה".

"אני מאמין באמונה שלמה, שכשם ש' באסטרוולוגיה משפיעים הכוכבים על מזלנו, כך עומד כוכב אושיץ מול כדור ארצנו ומשפיע עליו. אם אני יכול לעמוד כאן לפ' ניכס היום, לספר את הקורות מתוך ה' פלאניטה הזאת, אם אני הנפיל של הפלא- ניטה הזאת, יכול להיות כאן עכשיו, הרי אני מאמין באמונה שלמה שזה רק הודות לשבועה שנשבעתי להם שם.

"הם נתנו לי את הכוח הזה. השבועה הזאת היתה השריון בו נכנסתי לכוח עליון, כך שאוכל, אחרי שנתיים כמוולמאן באוש- חיץ, לעבור את זאת. כי הם הלכו ממני, תמיד הלכו ממני. נפרדו ממני ובמבט עי- נגו היתה שבועה זאת... קרוב לשנתיים ימים הלכו ממני, ותמיד השאירו אותי אחריהם -

"אני רואה אותם, הם מסתכלים בי...". דינור הפסיק את דיבורו. במבט בוהה קם מעל כיסאו, צעד צעד קצר ימינה כי- אילו מבקש הוא להימלט. אחר-כך, חיתר כסיד, חזר וישב במקומו.

ברגע זה כבר היה ברור לכולם כי משוה בלתי-רגיל מתרושש. הם עצרו את נשימתם. רבות אורחים, שהקשיבו לשידור המשפט ברדיו, התמתחו בחדרה. היועץ המשפטי ניסה להציל את המצב. "אם טוב הדבר ב' עיניך, הרשה לי לבחון אותך", הציע.

אך יחיאל דינור לא היה ביות העטם. הוא לא שמע את קולו של היועץ המש- פטי. קולות אחרים דיברו אליו. פנים אחר- רות ריתקו אותו. תוך דבריו של האוזנר המשיך לדבר הוא: "ראיתי אותם ליד ה' תור...".

שוב ניסה היועץ המשפטי לומר משהו, להחזיר את העד לאולם. אך דינור המשיך לדבר. אב בית-המשפט, השופט משה לנדא, שחשב כי לפניו עוד מיקרה בו מסרב העד לצמצם את עצמו למיסגרת הנוקשה של ההליכים המשפטיים, פנה לדינור ב' חומרה: "אולי אוזני יקשיב לדברי היועץ המשפטי".

אך דינור לא שם לב. הוא המשיך לדבר, בקול מתכת. היה זה הרגע מהחלחל. עקרת- בית שהקשיבה ליד הראוי של בלתי-אביב, התעלפה. יושבי בית-המשפט התמתחו על כיסאותיהם, כמה מהם כבר קמו על רגליהם. דינור אמר, בקול כבוי: "אני רואה אותם. הם באים...".

שוב קם כסהרורי מעל כיסאו, שוב ניסה לצעוד ימינה - ועתה התקפל ארצה, ללא צוחה חדה פילחה את חלל בית-המשפט.

"שלחנו מיברק לנינה..."

וא התעורר רק כעבור יומיים, ב' חדר צחור של בית-החולים על-שם איכר- לוב, בתל-אביב. כל מה שעבר עליו, מן הרגע שסיים את שיחתו עם היועץ המשפ- טי ועד לאותו רגע - נמחק לגמרי מויכ- רוננו. הוא לא זכר שהעיד, לא זכר שהתי- עלף, לא זכר שהוצא מבית-המשפט על אלונקה, לא זכר שהועבר באמבולנס מיוחד של מנו-ודי אדום מירושלים לתל-אביב.

חברים שביקרו אצלו סיפרו לו, קטעים קטעים, מה שעבר עליו בזמן שהיה בטרנס. היה זה סיפורו של דראמה זעירה בפני עצמה.

כחם: יחיאל. כאשר פקח יחיאל את עיניו, אמרו לו: "אל תדאג לנינה. כבר שלחנו לה מיברק". ושוב שקע דינור בתרדמה. כעבור שעה פקח את עיניו שנית. הוא מילמל לעבר המותו: "קחו את הכתובה של נינה. שלחו לה מיברק". הם אמרו לו שכבר נשלח מיברק. אך כעבור שעה קלה, כאשר שוב התעורר, היתה בקשה אחת בפיו: "שלחו מיברק לנינה". מוחו לא היה מסוגל עדיין לקלוט כי אמנם נשלח המיברק.

שיתוק ודקירות

ומימים תמימים היה נתון בהלם מוח- לטי. כאשר התאושש, כירסמו בו שתי דאגות. הראשונה היתה, כי איכוב את ה' יועץ המשפטי; כי לא עמד במיבחן החשוב. בני המשפחה ומכרים שבאו לבקר ניסו להרגיעו, קראו לו קטעי-עתונות בהם נכתב כי עדותו היתה החלק הדראמטי והמועזע ביותר של משפט איכמן עד כה. אפילו האוזנר טילפן לפרופסור ארמן כדי להביע אותה דיעה עצמה. אך גם בפני הוכחות אלה לא יכול היה יחיאל לסלוח לעצמו ב' נקל. הוא שלח ממיטת חוליו מיכתב-התנצ' לות ליועץ המשפטי, על שאיכוב אותו.

הדאגה השנייה היתה גופנית. הוא גילה כי חלק מפניו משותק. כאשר ניסה לאכול, לא הצליח להשתלט על לסתו. הוא חש דקי- רות בחלק האחורי של קודקודו. "האם זה יישר לי תמיד?" שאל את עצמו. בעיקר נרתע מן המחשבה שהשיתוק יישאר לו גם אחרי שאשתו תשוב מארצות-הברית. "לא מגיע לה דבר כזה..." מילמל.

הוא התקשה להבין כיצד זה שבאושיץ עמד לו גופו ולא בגד בו, ואף כאשר עמד פנים אל פנים עם אדולף איכמן, בתוך תוכני התופת, החזיק הגוף מעמד. ואילו כאן, דחקא שעה שעמד מול איכמן מחדש, במשפטו, דחקא עכשיו, הכשל אותו גופו ונפגם כשם שלא נפגם מכל זזעות אוש- חיץ.

פסיכיאטר ידוע, שהסביר את התופעה ה' זאת לכתב העולם הזה, קבע כי זוהי תוצ' אה רגילה של הלם. "זהו סימפטום-לחאי קבוע למיקרים של הלם, כמו זה שסובלים חיליים כחזית. ברגע מסויים, אין העצבים שלהם יכולים לשאת יותר את מתיחות ה' חזית והמלחמה, ואז באה הגובה היסטורית, בה הם משתחררים על המתח, תוך אבדן חושיהם, לתקופה מסויימת. כאשר הם מת' אושישים, מתבטאה תגובת מנגנון-ההגנה שלהם בשיתוק סביב הפה ובדקירות בקוד- קוד. תופעות אלה חולפות, אחרי שהעצבים חוזרים לאיתנם. זו רק שאלה של זמן".

מעבר לדאגות אלה היתה מחשבתו של דינור נתונה לתמוצאת הופעתו בבית-ה' משפט. כאשר ניכנס לבית-העם, היה עדיין בבחינת שני אנשים: ק. צטניק מצד אחד, ויחיאל דינור מצד שני. על הזהות בין שני אנשים אלה ידעו רק מעטים.

כאשר הוצא על גבי האלונקה, ידע ה' עולם כולו כי האיש שהסתתר מאחורי ה' שם ק. צטניק, מחברם של סלמנדרה, בית- הבבות, השעון אשר מעל לראש וקראו לו פ'פ'ל, הוא יחיאל דינור, אורח ישראלי ש' עלה מפולין, נשא בחורה צברית והוליד שני ילדים, ליאור ודניאלה (ללי), הלומדים בכפר- הניצח הדיסים.

20 הדקות בבית-המשפט בירושלים נתנו אומנם תשובה שטחית לשאלה: מיהו ק. צטניק? אלא שברגע שניתנה תשובה זו, נשאלה שאלה חדשה, מרתקת לא פחות: אם ק. צטניק הוא יחיאל דינור - מיהו, בעצם, יחיאל דינור?

בית בתל-אביב

ת התשובה אפשר לקבל, כמעט בש' לימותה, מתוך ארבעת הספרים שכתב. הוא רק שינה פרטים קטנים, השתמש ב' שמות מוסתים. אך קורותיו רשומות ביצי- רות אלה.

את סלמנדרה, ספרו הראשון, כתב בהיותו עדיין מוולמאן. הוא עזב את אושיץ מיד אחרי שיחרורה בידי הצבא הסובייטי, התי- קדם עם החזית אל תוך ליבה של גרמניה. מטרותו היתה להגיע לים, ומשם לארץ- ישראל. לא רק מפני שעוד לפני המלחמה היתה כל שאיפתו לעלות ארצה, אלא שבי- פולין שוב לא יכול היה להישאר. הארץ היתה בעיניו קבקר.

הפליט הצעיר המשיך בדיקלום שירו. ראי- תי שזה אדם לא רגיל. צירפתי אותו בסודרי- סודות ללהקה והצלחנו להבריחו עד לנא- פולין".

שם חנה הגדול 504. נתנו לו חדרון. חסר אמנם קיר אחד - אך הקור והרוח לא הפריעו לו. שעות הילך כמי שנכנס בו הדיבוק. והוא כתב. 22 שעות רצופות ל' יממה כתב. באוכל שהכניסו לו החיילים - לא נגע. כאשר היו החיילים חוזרים שתיים מבילוי לילה, והיה עליהם לעבור דרך החדרון הפרוץ, היו צועדים על קצות האצבעות, כדי לא להפריע לו.

כאשר היה שוכב לישון, היה מניח תחת ראשו את ערימת הניירות הכתובים - הניירות שנועדו להיות סלמנדרה. הוא הגיע ארצה דרך חיפה, מחופש כחיל בריטי. קשה היה לו להאמין כי אמנם חיים יהודים בבתיהם, מנהלים את עסקיהם, מבלים וצוחקים. גולדנברג, שחזר אותה שעה אר- צה לחופשה, בא אליו. הוא סיפר ליחיאל כי עליו לבקר בתל-אביב, כדי לנסות ולש- דל את הוריה של חיילת בשם נינה, כי יישו לבתם להצטרף אל להקת הבידור שלו. יחיאל אמר לדידו שהיה רוצה לראות בית יהודי - בית של משפחה יהודית, כמו שפעם היה לפני מבול-האש ואין עוד.

גולדנברג לקח את יחיאל עימו. הם ציל- צלו בפעמון של דירה ברחוב אידלסון 29. פתחה להם הגברת אשרמן. לפניה ראתה את גולדנברג, חברת זקן מצומק שהחזיק תיק תחת זרועו.

הגברת אשרמן הזמינה אותם להיכנס. גולדנברג צעד פנימה, כאורח רגיל. יחיאל, הזקן המצומק בן ה'28, נכנס בחדרת קודש. הוא התיישב על פינת הספה שבחדר-האור- חים, התבונן בכל קצה רהיט, בכל תמונה, בכל קישוט כאילו התבונן בעולם אחר. גולדנברג דיבר על צירוף נינה ללהקתו. יחיאל לא הוציא הגה מפיו.

שמפאניה תוספת

יחיאל דינור לא היה הפליט היחיד שהגיע באותה עת מחורבות אירופה. הוא רק היה היחיד שלא רצה להשלים עם ה' עבר. אחרים רצו לשכוח, להסתדר, לפצות את נפשם השטועה, להקים בית, למצוא חמימות. לא הוא. הוא רצה לזכור, להתני- זר, לקרוע את מסך השלחה.

הוא ישן בשדרות רוטשילד, על ספסל. עד שמהל הוצאת דבר, רבניצקי, שהוציא את סלמנדרה לאור, הציע לו להשתכן ב' מרתף ביתו. המרתף נועד פעם, כנראה, לשמש כמיקלט, וקיר לבנים חסם את כני- סתו. איראפטר היה להיכנס אליו אלא ב' צידור. אור - כמעט ולא נכנס שם.

אלא שהבדידות היתה זמנית. ק. צטניק אמנם ביקש שהעולם יניחו לנפש; אפילו את שמו הסתיר, ולא היה לו כל מגע עם איש, אלא שאיראפטר היה להטיל על העולם טיל כמו סלמנדרה ולצפות מהעולם שיתע- לם מזהותו של המטיל. סלמנדרה, פרי בדי- דותו של יחיאל, היתה הזרע לניתוח הבדוי- דות.

בין קוראי הספר היתה גם צעירה חלי- אביבית, שזה עתה השתחררה משירותה בצבא הבריטי. היתה זו נינה, בתם היחידה

עם נינה בלונדון, 58

התחיל השיר. המסיבה העלייה נאלמה דום.